

Læreplan i samisk som førstespråk

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Fastsatt av Sametinget 08.11.2019 Eksamensordning fastsatt av Sametinget
10.08.2020

Gjelder fra 01.08.2020

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Samisk som førstespråk er både et språkfag og et danningsfag. Samisk som førstespråk er sentralt for kommunikasjon, danning, kulturforståelse og identitetsutvikling. Opplæringen i samisk som førstespråk skal bygge på grunnleggende verdier i både det samiske og det norske samfunnet, som menneskeverd, demokrati, likeverd, fellesskap og mangfold. Faget skal ta utgangspunkt i elevenes bakgrunn, i samisk kultur og samiske verdier som blant annet tradisjonell kunnskap, slekts- og familierelasjoner og områdetilhørighet. Faget skal fremme verdier og positive holdninger som bidrar til å støtte opp om det samiske fellesskapet både lokalt og i hele Sápmi/Sábme/Saepmie. Faget skal gi alle elever, også elever som får fjernundervisning, kompetanse gjennom sterke språkopplæringsmodeller.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Faget skal styrke og utvikle elevenes muntlige og skriftlige språkkompetanse slik at de blir trygge språkbrukere og utvikler et positivt selvbilde og en trygg identitet. I faget blir elevene kjent med samiske muntlige tradisjoner, skriftlige tekster og språklig mangfold, og dette skaper rom for opplevelser, tolkning og refleksjon. Kunnskap om og bevissthet om samiske språk, samiske fortellertradisjoner og samisk kultur, bidrar til at elevene kan ta vare på og utvikle språket i fremtiden.

Ulike språk- og opplæringsarenaer, både i og utenfor skolen, gir elevene muligheter til å få varierte erfaringer og ulike perspektiver og ideer, og det gir dem muligheter til å utvikle ulike uttrykksformer. Et godt språklig og kulturelt grunnlag er en forutsetning for å utvikle utforskertrang og skaperglede og bidrar til å forberede elevene på livslang læring. Faget skal bidra til at elevene utvikler god dømmekraft, gjennom å utvikle deres evne til kritisk tenkning og deres etiske bevissthet.

Faget skal bidra til elevenes sosiale læring og til at elevene forberedes til å delta i demokratiske prosesser innenfor ulike samfunnsområder og i arbeidslivet. Faget skal bidra til at elevene ser på sin samiske kompetanse som en ressurs i samfunnet, og til at de rustes til å ta del i både tradisjonelle næringer og framtidens arbeidsliv. Elevene skal kunne bruke sin flerspråklige og flerkulturelle kompetanse i ulike samiske, nasjonale og internasjonale sammenhenger og i urfolkssammenhenger.

Læreplanen i samisk som førstespråk må ses i sammenheng med læreplanen i norsk for elever med samisk som førstespråk.

Kjerneelementer

Sámástit/Sámástit/Saemiestidh

Elevene skal utvikle sine muntlige ferdigheter og få positive opplevelser ved å uttrykke og utfolde seg i ulike sammenhenger. Elevene skal kunne lytte til, forstå og bruke et variert muntlig språk i samtale, kommunikasjon og samhandling. Dette innebærer også at de skal kunne tilpasse sine muntlige framstillinger til mottaker, form, innhold og formål.

Utvikling av lesekompetanse

Elevene skal kunne lese og reflektere over ulike typer tekster og bruke lesingen for å lære og for å oppleve leseglede. Elevene skal lese et variert og bredt utvalg av ulike typer digitale og papirbaserte tekster. Tekstene skal være knyttet til elevenes egen samtid og til samisk kultur og fortellertradisjon fra fortid og samtid. Ved å lese skjønnlitteratur og sakprosa skal elevene få estetiske opplevelser og mulighet til å bli engasjert. De skal undre seg over, lære om og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser. Elevene skal vurdere og reflektere kritisk over teksters relevans, troverdighet og påvirkningskraft.

Utvikling av skrivekompetanse

Elevene skal oppleve det som meningsfullt å utvikle skriftlige ferdigheter, å skape tekster og å kommunisere skriftlig. Elevene skal kunne velge skriftlige uttrykksformer etter formål, tema, innhold og mottaker. De skal kunne vurdere egne og andres tekster og bearbeide tekster etter tilbakemeldinger. De skal kunne skrive ved hjelp av digitale verktøy og med funksjonell håndskrift. Elevene skal utvikle kompetanse i å velge og bruke hensiktsmessig digital språk- og kommunikasjonsteknologi til å skape tekster, både alene og i samarbeid med andre.

Språket som system og mulighet

Elevene skal bli trygge og bevisste språkbrukere med et variert og presist språk. De skal kunne se sammenhenger mellom talespråk og det normerte skriftspråket. Elevene skal utvikle kompetanse i og få erfaring med å bruke språkets system og strukturer så vel som språkets retoriske og estetiske sider. Elevene skal utvikle et metaspråk og begrepsapparat for å forstå og beskrive grammatiske og estetiske sider av språket. Elevene skal forstå og bruke samiske begreper, ord og uttrykk, også for tall, størrelser og målenheter, i arbeidet med ulike temaer og tekster.

Språkmangfold i Sápmi/Sábme/Saepmie

Elevene skal utvikle kunnskap om det samiske språkmangfoldet i ulike områder. De skal få kunnskap om situasjonen til de samiske språkene både i et historisk perspektiv og i et samtidsperspektiv. De skal ut fra et allsamisk perspektiv og ut fra et urfolksperspektiv utvikle kompetanse i og bevissthet om sammenhengene mellom språk, kultur og identitet.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I samisk som førstespråk handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at elevene skal utvikle et positivt selvbilde og en trygg identitet som samiskspråklige i et flerspråklig og flerkulturelt samfunn. Samisk språk og kultur er en viktig del av identitetsdannelsen. Temaet bidrar til at elevene kan håndtere medgang og motgang og personlige og praktiske utfordringer på best mulig måte. Verdivalg og betydningen av å sette grenser og å respektere andre hører med i faget og til temaet.

Demokrati og medborgerskap

I samisk som førstespråk handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene skal få kunnskaper og ferdigheter slik at de kan møte utfordringer i tråd med demokratiske prinsipper. Elevene skal få grunnlag for å reflektere over problemstillinger knyttet til flertallets og mindretallets rettigheter. De skal øve opp evnen til å tenke kritisk, og de skal lære seg å håndtere meningsbrytninger og å respektere uenighet. Gjennom arbeid med ulike temaer og tekster skal elevene lære hvorfor demokratiet ikke kan tas for gitt, og at det må utvikles og vedlikeholdes. Faget skal bidra til at elevene utvikler et fullverdig medborgerskap i Norge og Sápmi/Sábme/Saepmie.

Bærekraftig utvikling

I samisk som førstespråk handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om at elevene skal få kunnskaper og bevissthet om samenes levemåter og tradisjonelle næringer og verdier, og om hvordan dette kommer til uttrykk gjennom språket og i tekster elevene møter. Tekstutvalget skal gi bevissthet om viktigheten av å videreføre samenes tradisjonelle kunnskaper og verdier sammen med tilknytning til og respekt for naturen. Videre skal kritisk refleksjon over tekster bidra til bevissthet om hvordan man kan fremme en bærekraftig utvikling for framtidige generasjoner.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i samisk som førstespråk innebærer å kunne kommunisere gjennom å lytte til andre, uttrykke seg muntlig og bygge egne innspill på andres. Samisk som førstespråk har et særlig ansvar for utviklingen av muntlige ferdigheter. Utviklingen av muntlige ferdigheter i faget går fra å kunne utforske og leke med språket, til å lytte til andre og samtale om opplevelser, til å kunne presentere, diskutere og argumentere om stadig mer komplekse emner. Dette innebærer i økende grad å kunne bruke ord og begreper knyttet til faget og til samisk kultur, samfunn og tradisjonell kunnskap. Faget har et særlig ansvar for å utvikle og styrke elevenes kunnskap om talespråket og ulike muntlige sjangre, fortellertradisjoner og retoriske strategier.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samisk som førstespråk er å kunne skrive ulike typer tekster. Samisk som førstespråk har et særlig ansvar for opplæringen i å kunne skrive. Utviklingen av det å kunne skrive i faget går fra å kunne se sammenhengen mellom muntlig og skriftlig tekst, til å kunne planlegge, utforme og bearbeide et variert utvalg teksttyper ut fra kunnskap om språk og tekst og tilpasset formål, innhold, medium og mottaker. Gjennom faget skal elevene utvikle kompetanse i rettskriving og tekstoppbygging og i å bruke ulike tilnæringsmåter til skiving. Elevene skal lære å beherske ulike skrivestrategier, utvikle personlige skriftlige uttrykksmåter og bruke skiving som redskap i egen læring. Samisk som førstespråk har ansvar for den grunnleggende skriveopplæringen, og for at elevene utvikler en funksjonell håndskrift og tastaturbruk.

Å kunne lese

Å kunne lese i samisk som førstespråk er å kunne lese både digitalt og på papir. Samisk som førstespråk har et særlig ansvar for opplæringen i å kunne lese. Utviklingen av det å kunne lese i samisk som førstespråk går fra grunnleggende avkodingsferdigheter og utvikling av leseforståelse i begynneropplæringen til å kunne lese og forstå et vidt spekter av teksttyper for ulike formål. Å kunne lese innebærer å kunne bruke ulike strategier for å lese digitalt og på papir. Elevene skal kunne lese sammenhengende tekster og sammensatte tekster som består av skrift, illustrasjoner og andre uttrykksformer. Dette innebærer også å forstå og kunne bruke samiske begreper, ord og uttrykk for tall, størrelser og måleenheter, i tillegg til symboler og figurer i ulike typer tekster. I dette ligger det også å kunne identifisere og tolke informasjon fra ulike tekster, diagrammer og andre typer visuelle framstillinger, og å kunne vurdere innholdet. Faget har et særlig ansvar for å

utvikle elevenes kompetanse i å lese både sakprosa og skjønnlitteratur og i å vurdere tekster kritisk og reflektere over innholdet i dem.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i samisk som førstespråk er å kunne bruke hensiktsmessige digitale ressurser i læring, tekstskaping og samhandling. Dette innebærer også å bruke ulike strategier for å navigere i digitale ressurser i og utenfor nettverk. Utviklingen av digitale ferdigheter i faget går fra å kunne bruke og selv skape enkle digitale tekster til å kunne bruke og selv skape mer avanserte multimodale tekster ut fra kunnskaper om hvordan forskjellige uttrykksformer virker sammen. Ferdigheten utvikles til i økende grad å utvise selvstendighet og digital dømmekraft i valg og bruk av digitale kilder, ressurser og teknologi. Det innebærer også å utvikle kritisk og etisk bevissthet om det å framstille seg selv og andre digitalt og å følge regler for personvern og vise hensyn til andre på nett.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering 2. trinn

Kompetansemål etter 2. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte og ta ordet etter tur i samtaler
- uttrykke egne meninger og tanker om ulike emner og situasjoner
- leke og arbeide kreativt med språklyder, stavelser, språkelementer og rytmer
- lytte til og arbeide kreativt med muntlige og skriftlige fortellinger og tekster
- lese tekster med sammenheng og forståelse
- samtale om hva som er viktig informasjon og hva som er mindre viktig informasjon i ulike tekster
- arbeide kreativt med tegning og skrivning, med og uten digitale verktøy
- skrive tekster for hånd og med tastatur, og med bruk av store og små bokstaver, punktum, utropstegn og spørsmålstegn
- samtale om egen språklæring
- samtale om egen og andres dialekt
- bruke ord og begreper knyttet til familie, lokalsamfunn og tradisjonell kunnskap

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på 1. og 2. trinn når de deltar i ulike muntlige, skriftlige, praktiske og lekpregede aktiviteter. Videre viser og utvikler de kompetanse ved å bruke språket i samhandling med andre. De viser og utvikler også kompetanse når de leser tekster med forståelse og skriver egne tekster for hånd og med digitale verktøy.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får utvikle og vise kompetanse gjennom varierte muntlige, praktiske og skriftlige arbeidsmåter både alene og sammen med andre. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser i samisk som førstespråk, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle ferdigheter i lesing skrivning og muntlighet.

Kompetansemål og vurdering 4. trinn

Kompetansemål etter 4. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til andre, stille oppklarende og utdypende spørsmål, og følge opp innspill fra andre
- lytte til, samtale om og utforske ulike typer muntlige og skriftlige tekster
- lese ulike teksttyper med flyt og forståelse av innhold og formål
- samtale om forskjeller mellom meninger og fakta
- utforske og beskrive hvordan ordvalg og stemmebruk kan brukes som virkemidler
- fortelle, beskrive og argumentere muntlig og skriftlig
- bruke ulike strategier og digitale ressurser for å skape tekster
- skrive ulike typer tekster med struktur og sammenheng
- bruke regler og mønstre i språkets formverk og setningslære i egen tekstskaping
- bruke metaspråk i samtale om de mest sentrale strukturene i språket
- finne, velge, bruke og oppgi kilder i eget arbeid
- vurdere egne og andres tekster og bearbeide egne tekster utfra tilbakemeldinger og valgte kriterier
- eksperimentere med ulike strategier for å lære
- sammenligne egen dialekt med skriftspråket
- samtale om språk og språkblanding

- bruke ord og begreper knyttet til tradisjonell kunnskap, natur og samfunn

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på 3. og 4. trinn når de får anledning til å vise lytteforståelse og bruke et relevant ordforråd og språk i egne framstillinger om ulike faglige emner. De viser og utvikler også kompetanse når de leser tekster av ulik lengde med flyt og forståelse. Videre viser de kompetanse når de bruker hensiktsmessig språk og hensiktsmessige kilder i egen tekstsaking.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved å legge til rette for varierte muntlige, skriftlige og praktiske arbeidsmåter. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får bedre til enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle muntlige ferdigheter, og lese- og skrivekompetanse i arbeid med språk og tekster.

Kompetansemål og vurdering 7. trinn

Kompetansemål etter 7. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og bearbeide innspill fra andre og selv gi uttrykk for og begrunne egne meninger
- reflektere over hvordan språk kan uttrykke holdninger til medmennesker
- lese et bredt utvalg teksttyper og samtale om form og innhold
- reflektere over hvordan muntlige fortellertradisjoner og verdier gjenspeiler seg i samisk litteratur
- utforske og reflektere over sammenhengene mellom språk og identitet
- bruke hensiktsmessige lese måter og strategier tilpasset tekstens form og innhold og lesingens formål
- fortelle, informere, argumentere og uttrykke seg presist muntlig og skriftlig
- skrive ulike teksttyper med klart formål, klart innhold og klar struktur
- utforske og bruke ulike språklige virkemidler og modaliteter i egen tekstsaking og i muntlige sammenhenger
- bruke ulike typer tekstbehandlings- og kommunikasjonsverktøy i muntlig og skriftlig kommunikasjon

- forklare og bruke kunnskaper om språkets formverk, vanlige typer ordavledninger og setningsoppbygning
- bruke sentrale regler for rettskriving, setningsoppbygning og tekstbinding i egen tekstskaping
- vurdere ulike kilders troverdighet og oppgi kilder i eget arbeid
- vurdere egne og andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra ulike faglige kriterier
- utforske og beskrive likheter og ulikheter mellom egen og andres dialekt og skriftspråket
- reflektere over hvordan andre språk påvirker samiske språk
- utforske og bruke ord og uttrykk knyttet til samfunnsliv, naturbruk og tradisjonell kunnskap

Underveisvurdering

Uderveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på 5., 6. og 7. trinn når de presenterer og samtaler om ulike språklige og faglige emner, og når de argumenterer muntlig og skriftlig med hensiktsmessig og variert ordforråd. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de bruker metaspråk i samtaler om språkets formverk og språklig variasjon og i samtaler om egne og andres tekster i skriveprosesser. Videre viser og utvikler elevene kompetanse når de leser kortere og lengre tekster i ulike sjangre, og når de varierer lese måter og lesestrategier etter formålet med lesingen. Elevene viser og utvikler dessuten kompetanse når de bruker hensiktsmessige skrivestrategier til å planlegge og skape ulike typer tekster og når de uttrykker seg med hensiktsmessige språklige strukturer tilpasset innhold, sjanger, form og formål.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved å tilrettelegge for varierte muntlige, skriftlige og praktiske arbeidsmåter. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å videreutvikle kompetansen sin i faget og for å forbedre egne muntlige og skriftlige tekster.

Kompetansemål og vurdering 10. trinn

Kompetansemål etter 10. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til og reflektere over andres presentasjoner, og bygge egen argumentasjon på andres innspill

- reflektere over hvordan ulik språkbruk kan uttrykke holdninger til medmennesker
- fortelle, informere, argumentere og reflektere muntlig og skriftlig
- gjenkjenne og bruke ulike språklige og estetiske virkemidler og retoriske appellformer
- lese ulike teksttyper av varierende lengde og kompleksitet, og sammenligne og tolke tekstene
- velge og bruke hensiktsmessige lese- og læringsstrategier i arbeid med faget
- reflektere over hvordan samiske tenkemåter, samiske muntlige fortellertradisjoner og samiske verdier kommer til uttrykk i samisk litteratur
- bruke relevante begreper og fagspråk knyttet til ulike samiske emner og verdier
- sammenligne sagn- og eventyrvarianter og muntlige tradisjoner fra ulike samiske områder
- utforske og gjøre rede for likheter og forskjeller mellom samiske språk
- bruke relevant fagspråk for å forklare og analysere tekst og språk
- planlegge og utforme ulike typer tekster med struktur tilpasset innhold, formål og mottaker
- bruke regler for rettskriving, språkets formverk og tekstbinding i skriftlig kommunikasjon og tekstskaping
- vurdere ulike kilders troverdighet, pålitelighet og relevans, og bruke kilder i eget arbeid på en etterrettelig måte
- vurdere egne og andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra varierte faglige kriterier
- reflektere over hvordan andre språk påvirker samiske språk og hvordan man kan bevare og utvikle samisk på ulike arenaer

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på 8., 9. og 10. trinn når de uttrykker seg muntlig og skriftlig med et variert og sikkert språk om ulike faglige emner. Videre viser og utvikler de kompetanse når de tilpasser egne muntlige og skriftlige framstillinger til mottaker, innhold og formål. De viser og utvikler også kompetanse når de får anledning til å lese et variert utvalg teksttyper, og velger tilnæringsmåter ut fra formål med lesingen. De viser og utvikler dessuten kompetanse når de planlegger og bearbeider ulike typer tekster ut fra kunnskap om språk og tekst, ut fra faglige kriterier, og etter tilbakemeldinger fra andre.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte muntlige, skriftlige og praktiske aktiviteter der elevene arbeider både alene og sammen med andre. I aktivitetene skal det legges til rette for at elevene kan løse faglige utfordringer i både kjente og ukjente situasjoner og for at de må reflektere over ulike problemstillinger knyttet til

faglig arbeid. Læreren og elevene skal være i dialog om kompetansen og utviklingen elevene viser i samisk som førstespråk, og de skal å anledning til å prøve seg fram for å lære. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle sin muntlige kompetanse i faget, bearbeide egne tekster og utvikle utholdenhet i lesing av lengre tekster. Videre skal eleven kunne bruke veiledningen for å videreutvikle faglige kunnskaper og planlegge videre arbeid og progresjon i faget.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i samisk som førstespråk ved avslutningen av opplæringen etter 10. trinn. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk muntlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist når eleven har kommunisert faglig innhold muntlig. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk skriftlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist i et utvalg lengre og kortere tekster i ulike sjangre og for ulike formål.

Kompetansemål og vurdering vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram

Kompetansemål etter vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- delta aktivt i utforskende samtaler og diskusjoner, uttrykke egne meninger og respondere på andres innspill
- lese og reflektere over et variert utvalg av tekster fra fortid og samtid
- beskrive og drøfte hvordan samisk litteratur er knyttet til samisk kultur og identitet
- reflektere over et utvalg samiske fortellinger og sammenligne med tekster fra andre urfolk
- utforske hvordan andre språk påvirker samisk og utvikle bevissthet om hvordan man tar vare på samiske språk
- bruke tradisjonelle samiske uttrykksmåter og terminologi i arbeid med fag
- kommunisere klart og forståelig muntlig og skriftlig i yrkesrelevante sammenhenger
- orientere seg i faglitteratur fra eget yrkesfaglig område for å finne, kombinere og vurdere relevant informasjon
- bruke relevant fagspråk til å presentere, dokumentere og drøfte faglige emner og arbeidsprosesser

- skrive og utforme ulike tekster med god struktur og tekstbinding og mestre tegnsetting og rettskriving
- velge og bruke egnet språk- og kommunikasjonsteknologi ut fra behov og formål
- vurdere og bruke ulike kilder på en kritisk, selvstendig og etterrettelig måte
- vurdere egne og andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra kunnskap om språk og tekst, tilbakemeldinger og faglige kriterier

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram når de reflekterer over faglige emner og ulike muntlige og skriftlige tekster. Videre viser og utvikler de kompetanse når de utforsker faglige emner med kritisk bruk av kilder og presenterer dette i muntlige og skriftlige tekster med språk, struktur og sammenheng tilpasset sjanger og formål. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de bruker kunnskaper om språket som system til å utforske og sammenligne språk, og når de reflekterer kritisk over egne og andres muntlige og skriftlige tekster.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst og kreativitet gjennom varierte arbeidsmåter der elevene får arbeide oppdagende og utforskende, både alene og i samarbeid med andre. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og de skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen utvikling i faget. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å videreutvikle muntlige og skriftlige ferdigheter i faget.

Standpunktvurdering

Standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i samisk som førstespråk ved avslutningen av opplæringen etter vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk basert på den samlede faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist når eleven har kommunisert faglig innhold muntlig og basert på kompetansen eleven har vist i skriftlige tekster i ulike sjangre og for ulike formål.

Kompetansemål og vurdering vg1 studieforbereðende utdanningsprogram

Kompetansemål etter vg1 studieforbereðende utdanningsprogram

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- delta aktivt i utforskende samtaler og diskusjoner, uttrykke egne meninger og respondere på andres innspill
- lese og reflektere over et variert utvalg av tekster fra fortid og samtid
- beskrive og drøfte hvordan samisk litteratur er knyttet til samisk kultur og identitet
- gjøre rede for flerspråklighet og reflektere over sammenhengen mellom språk og identitet
- reflektere over et utvalg samiske fortellinger og sammenligne med tekster fra andre urfolk
- utforske hvordan andre språk påvirker samiske språk og utvikle bevissthet om hvordan man tar vare på samiske språk
- bruke tradisjonelle samiske uttrykksmåter og samisk terminologi i arbeid med fag
- presentere, dokumentere og drøfte faglige emner med helhetlig argumentasjon og relevant fagspråk
- gjøre rede for og bruke et bredt register av virkemidler
- skrive og utforme ulike tekster med god struktur og tekstbinding og mestre tegnsetting og rettskriving
- velge og bruke egnet språk- og kommunikasjonsteknologi ut fra behov og formål
- vurdere og bruke ulike kilder på en kritisk, selvstendig og etterrettelig måte
- vurdere egne og andres tekster og bearbeide egne tekster ut fra kunnskap om språk og tekst, tilbakemeldinger og faglige kriterier

Underveisvurdering

Underveisvurderinga skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på vg1 studieforbereðende utdanningsprogram når de reflekterer over faglige emner og ulike muntlige og skriftlige tekster. Videre viser og utvikler de kompetanse når de utforsker faglige emner med kritisk bruk av kilder og presenterer dette i muntlige og skriftlige tekster med språk, struktur og sammenheng tilpasset sjanger og formål. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de bruker kunnskaper om språket som system til å utforske og sammenligne språk, og når de reflekterer kritisk over egne og andres muntlige og skriftlige tekster.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst og kreativitet gjennom varierte arbeidsmåter der elevene får arbeide oppdagende

og utforskende, både alene og i samarbeid med andre. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og de skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen utvikling i faget. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å videreutvikle muntlige og skriftlige ferdigheter i faget.

Kompetansemål og vurdering vg2 studieforbereende utdanningsprogram

Kompetansemål etter vg2 studieforbereende utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, reflektere over og vurdere informasjon og argumentasjon og selv bruke relevante retoriske strategier i samtaler og diskusjoner
- lese et bredt utvalg tekster i ulike sjangre og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng
- utforske tekster retorisk og estetisk og reflektere over temaer og verdier tekstene tar opp
- reflektere over likheter og forskjeller i ulike retoriske appellformer i samiske og andre kulturer
- analysere og drøfte hvordan samisk litteratur er knyttet til samisk kultur og samfunn
- skrive tekster i ulike sjangre som gjør rede for eller drøfter samiskfaglige emner
- bruke ulike retoriske appellformer og språklige virkemidler muntlig og skriftlig
- reflektere over språkbruk i samfunnet og hvilke konsekvenser dette har for bevaring og utvikling av samiske språk
- drøfte vilkår og muligheter for flerspråklighet i skole, arbeidsliv og samfunn
- utforske språkmangfoldet i Sápmi/Sábme/Saepmie og sammenligne eget språk med andre samiske språk
- lese et utvalg eldre tekster og utforske dem i et språkhistorisk perspektiv

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på vg2 studieforbereende utdanningsprogram når de kommuniserer og reflekterer over faglige emner og drøfter muntlige og skriftlige tekster fra eldre og nyere tid i ulike medier og sjangre. De viser og utvikler også kompetanse når de bruker kunnskaper om samisk språk, kultur og samfunn når de reflekterer over faglig innhold og selv skaper ulike typer

tekster. Videre viser og utvikler de kompetanse når de utforsker faglige emner med kritisk bruk av kilder og presenterer dette i muntlige og skriftlige tekster med god språkføring og god struktur og sammenheng tilpasset sjanger og formål. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de får anledning til å bruke faglige kriterier, tilbakemeldinger fra andre og kunnskap om språket som system til å utvikle egne muntlige og skriftlige tekster.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får lage egne problemstillinger og arbeide kreativt og utforskende i faget. Læreren skal legge til rette for at elevene utvikler utholdenhet i større arbeider, enten det gjelder lesing av lengre tekster eller utforskende arbeid med faglige problemstillinger. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samisk som førstespråk, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å videreutvikle egne muntlige og skriftlige tekster.

Kompetansemål og vurdering vg3 studieforbereende utdanningsprogram

Kompetansemål etter vg3 studieforbereende utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- drøfte sammenhenger mellom språk, kultur og identitet i faglige samtaler
- lese og reflektere over ulike teksttyper ut fra historisk kontekst og elevens egen samtid
- analysere og tolke tekster fra samisk litteratur og andre kulturer
- reflektere over samisk språk og kultur i et urfolks- og minoritetsperspektiv
- bruke fagkunnskaper og presist og nyansert fagspråk både muntlig og skriftlig
- bruke tradisjonelle samiske uttrykksmåter og samisk terminologi i arbeid med fag
- bruke kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utforme ulike typer muntlige og skriftlige tekster
- utforske samiske språks situasjon og språkpolitikk gjennom ulike tider
- utforske og drøfte hvordan ulike majoritetsspråk påvirker samisk og reflektere over vilkårene for bruk av samisk før, nå og i framtiden
- vurdere, velge og bruke egnet språk- og kommunikasjonsteknologi ut fra behov og formål
- forstå og bruke metaspråk i arbeid med faget
- mestre språkets formverk, syntaks og rettskriving i kommunikasjon og tekstskaping

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på vg3 studieforbereende utdanningsprogram når de bruker fagspråk i ulike muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjoner. De viser og utvikler også kompetanse når de analyserer, tolker og sammenligner ulike muntlige og skriftlige tekster, og når de utforsker og reflekterer over tekstene. Videre viser og utvikler de kompetanse når de bruker kunnskaper om samisk språk, kultur og samfunn når de reflekterer og selv produserer tekster i ulike sjangre og for ulike formål og mottakere. Videre viser og utvikler de kompetanse når de reflekterer over språk og tekst ved bruk av fagspråk, og når de uttrykker seg presist og nyansert muntlig og skriftlig og når de mestrer språklige formkrav.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får arbeide kreativt og utforskende med faglige problemstillinger. Læreren skal legge til rette for at elevene utvikler muntlig og skriftlig kompetanse ved at de får anledning til å videreutvikle egne tekster ut fra faglige kriterier og kunnskap om språk og tekst. Læreren og elevene skal være i dialog om utviklingen elevene viser i samisk som førstespråk. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre utvikling og læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å bearbeide og videreutvikle egne muntlige og skriftlige tekster.

Standpunkt vurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i samisk som førstespråk ved avslutningen av opplæringen etter vg3 studieforbereende utdanningsprogram. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk muntlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist når eleven har kommunisert faglig innhold muntlig. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk skriftlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist i et utvalg tekster i ulike sjangre.

Kompetansemål og vurdering påbygging til vg3 generell studiekompetanse yrkesfaglige utdanningsprogram

Kompetansemål etter påbygging til vg3 generell studiekompetanse yrkesfaglige utdanningsprogram

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lytte til, reflektere over og vurdere informasjon og argumentasjon og selv bruke relevante retoriske strategier i samtaler og diskusjoner
- drøfte sammenhenger mellom språk, kultur og identitet i faglige samtaler
- lese et bredt utvalg tekster i ulike sjangre og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng
- lese og reflektere over ulike teksttyper ut fra historisk kontekst og elevens egen samtid
- utforske tekster retorisk og estetisk og reflektere over temaer og verdier tekstene tar opp
- reflektere over likheter og forskjeller i ulike retoriske appellformer i samiske og andre kulturer
- analysere og drøfte hvordan samisk litteratur er knyttet til samisk kultur og samfunn
- analysere og tolke tekster fra samisk litteratur og andre kulturer
- reflektere over samisk språk og kultur i et urfolks- og minoritetsperspektiv
- skrive tekster i ulike sjangre som gjør rede for eller drøfter samiskfaglige emner
- bruke fagkunnskaper og presist og nyansert fagspråk både muntlig og skriftlig
- bruke tradisjonelle samiske uttryksmåter og samisk terminologi i arbeid med fag
- bruke kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utforme ulike typer muntlige og skriftlige tekster
- bruke ulike retoriske appellformer og språklige virkemidler muntlig og skriftlig
- reflektere over språkbruk i samfunnet og hvilke konsekvenser dette har for bevaring og utvikling av samiske språk
- drøfte vilkår og muligheter for flerspråklighet i skole, arbeidsliv og samfunn
- utforske samiske språks språksituasjon og språkpolitikk gjennom ulike tider
- utforske og drøfte hvordan ulike majoritetsspråk påvirker samisk og reflektere over vilkårene for bruk av samisk før, nå og i framtiden
- utforske språkmangfoldet i Sápmi/Sábme/Saepmie og sammenligne eget språk med andre samiske språk
- lese et utvalg eldre tekster og utforske dem i et språkhistorisk perspektiv
- vurdere, velge og bruke egnet språk- og kommunikasjonsteknologi ut fra behov og formål
- forstå og bruke metaspråk i arbeid med faget
- mestre språkets formverk, syntaks og rettskriving i kommunikasjon og tekstskaping

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samisk som førstespråk på vg3 påbygging til generell studiekompetanse når de bruker fagspråk i ulike muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjoner. De viser og utvikler også kompetanse når de analyserer, tolker og sammenligner ulike muntlige og skriftlige tekster, og når de utforsker og reflekterer over tekstene. Videre viser og utvikler de kompetanse når de bruker kunnskaper om samisk språk, kultur og samfunn når de reflekterer og selv produserer tekster i ulike sjangre og for ulike formål og mottakere. Videre viser og utvikler de kompetanse når de reflekterer over språk og tekst ved bruk av fagspråk, og når de uttrykker seg presist og nyansert muntlig og skriftlig og når de mestrer språklige formkrav.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får arbeide kreativt og utforskende med faglige problemstillinger. Læreren skal legge til rette for at elevene utvikler muntlig og skriftlig kompetanse ved at de får anledning til å videreutvikle egne tekster ut fra faglige kriterier og kunnskap om språk og tekst. Læreren og elevene skal være i dialog om utviklingen elevene viser i samisk som førstespråk. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre utvikling og læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å bearbeide og videreutvikle egne muntlige og skriftlige tekster.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i samisk som førstespråk ved avslutningen av opplæringen vg3 påbygging til generell studiekompetanse. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk muntlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist når eleven har kommunisert faglig innhold muntlig. Læreren skal sette karakter i samisk som førstespråk skriftlig basert på den faglige, språklige og kulturelle kompetansen eleven har vist i et utvalg tekster i ulike sjangre.

Vurderingsordning

Standpunktvurdering

Etter 10. trinn: Elevene skal ha to standpunkt karakterer, én i samisk som førstespråk muntlig og én i samisk som førstespråk skriftlig.

Etter vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Elevene skal ha én karakter i samisk som førstespråk.

Etter vg3 studieforbereende utdanningsprogram: Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i samisk som førstespråk muntlig og én i samisk som førstespråk skriftlig.

Etter vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i samisk som førstespråk muntlig og én i samisk som førstespråk skriftlig.

Eksamen for elever

Etter 10. trinn: Eleven kan trekkes ut til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt

Etter vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: Eleven kan trekkes ut til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt

Etter vg3 studieforbereende utdanningsprogram: Eleven skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Etter vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Eleven skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eleven kan også trekkes ut til muntlig eksamen med forberedelsesdel. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Etter 10. trinn: Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.

Etter vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram: Privatisten skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Eksamen skal ha forberedelsesdel. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatisten opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.

Etter vg3 studieforbereende utdanningsprogram: Privatisten skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet

og sensurert sentralt. I tillegg skal privatisten opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.

Etter vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Privatisten skal opp til skriftlig eksamen i samisk som førstespråk. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. I tillegg skal privatisten opp til muntlig eksamen. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Fylkeskommunen avgjør om privatister skal få forberedelsesdel ved lokalt gitt eksamen.